

מד הגאולה

ערכון שבועי מהרה הבית

גליק שוב בהר

במשך שנתיים נאסרה עליה הכניסה לזה הבית, לאחר שנתפס בכתבת ערוץ 10 בהר כשהוא קורא בקול את תפילת 'עלינו לשבח'. יהודה גליק, דובר המטה המשותף לתנועות המקדש, שב השבוע ועלה להר, לא לפני שנאלץ לחתום בשלישית על מסמך ההתחייבות המשטרתי. מדובר במסמך שמומחים למשפט מנהלי הטילו בעבר ספק בתוקיותו ובסמכות המשטרה להחתים עליו אזרחים. המסמך כולל בין השאר משפטים מקפיצים ודוגמת "לא אתבלט בהר באופן ייחודי בכל דבר ועניין". בתחתית המסמך הוסיף גליק בכתב ידו הבהרה שלפיה הוא נאלץ לחתום על המסמך בלית ברירה, מפני שלולא חתימתו לא יתפסה לו לשוב ול"עלות להר. הסיבה לכך שהמשטרה התירה לגליק לשוב להר היא ככל הנראה הערכה של נציגי המשפטיים שהמשך הרחקתו של גליק מההר מעמיד את המשטרה בסכנת הפסד מולו בבית המשפט בתביעת הנידון שלו נגדה.

חזר להר. גליק ובנו, השבוע

כך הפייסבוק שלו כתב גליק השיבוץ: "אין מילים שנתיים של געגוע, של הרחקה אכזרית, של ניתוק ממקור החיות, הסתיימו בעלייה מרגשת עם בן הזוגים שחר, שהניח תפילין לראשונה. עוד נשוב ונביא אלפי יהודים להר הבית כפי שה' ציוונו".

ועוד גדי אחד

לפני שלושה שבועות סוּך כאן משפטו של יהודה גליק בעניין הסעת גדי שיועד לצורך קורבן הפסח. כעת הניח תורו של בעם פדרמן מחברון לבוא בפני בית המשפט באותה אסמה – דובלת גדי ללא אישור. אולם במקרה של פד רמן מרובע באישור חריג ביותר, בשל העובדה שהלה לא בצפה מוביל את הגדי ברכבו – דבר שאכן מצריך רישיון מיוחד – אלא מוביל אותו ברגליו. במהלך חג הקורבן המוסלמי, לשם השי' הוא, מובלות ונחשטות בישראל עשרות אלפי בהמות בבתי ובחצרות פרטים, ואף על פי כן ככל הידוע לא הודעה על תביעה בעניין נגד השוחטים המוסלמים.

"יום 29 במרץ 2010 בשעה 13:00 סמוך לשער האשפות בירושלים הוביל הנאשם גדי אחד", נאמר בכתב האישור. פדרמן גם מואשם שהוביל את הגדי ללא היתר הובלה בכתב ומבלי שסומן בתווית און ממשתלת. למי שתוהה, 29 במרץ 2010 חל ב"ד בניסן תש"ע, והובלת הכבש בעטר האשי' פות נעשתה בידי פדרמן משמעית גם – כדי לזכור קורבן פסח בהר הבית. גדי אר סימונו נובע מאותה הסיבה: תווית האזון הממשלתית פוסלת את הכהונה מקורבן והופכת אותה לבעלת מום. מכיון שמה לעשות, אין חוק הישראלי הקיים סעיף האוסר לזבח קורבנות במקום הקרש, נראה שהשריונות פשוט ניצלו את החוק המנהלי המודרן במטרה להרתיע את פד' רמן מלניקוט באותה פעולה גם השנה. לאחד השמעת הטענות נראה המשך הדיון בעניין למועד אחר. במשך לעקוב.

ספירת מלאי

בימון המקדש בירושלים כבר מוכנים כלים רבים המיועדים לשימוש במקדש:

מנות הזהב	כלי ניסוך היין
שולחן לחם הפנים	הומים, כלי מדירה,
מזבח הקטורת	האבוב המיועד
כיוו נושט	לקורבן העומר, בוכי
בדי הכותן הגדול:	הלבונו, כלי אבן
ציץ, מעיל, אפרד	להכנת אפר הפירה
וחושן, וכו' 41	האדומה,
מערכת של בניד	סכיני שחיטה.
כותן הידוט.	כלי נגינה: כ"ב
מכלי השרת מוכנים:	חצוצרות, נבלים,
מזרקים (כלים	כינורות, שופר
לזריקת הדם על	מצופה כסף ושופר
המזבח), מחותות,	מצופה זהב

הר הבית פתוח לכניסת יהודים בימים א' - ה' בין השעות 07:30-10:00, 12:30-13:30. ההלכה מתירה להיכנס לחלקים משטח ההר לאחר שבילה במקוה, וללא נעלי עור או תיקים. להדרכה הלכתית בעלייה להר: לגבר: 0527203210, 0504142425; לנשים: 0523752751, 0525866384

לעדכונים ותגובות: arnonsegal@gmail.com

דף הבית / ארנון סגל

איפה הכסף?

לרגל פרוץ שנת השקלים החדשה מספק פרופ' זור עמר מאוניברסיטת בראילן הערכה ראשונית לגבי הכמויות שנדרשו כדי להפעיל את המקדש במשך שנה תמימה ■ כיצד ייראה תקציבו של בית בחירה מודרני? ■ עמר נזהר מלתרגם לשקלים חדשים נתונים שהתקבלו בפרוטות נחושת ובדינרי זהב, אבל מתווה בקווים כלליים את צרכיה האדירים של המעצמה הכלכלית ששמה מקדש

הקטנה שבמקדש כמות עצים שנתיים בשיעור של לפחות 50 קוב. לכך יש להוסיף את המערכה הגדולה ואת העצים המשמשים לבערה מתמדת ולצרכים אחרים, כמו הסקתם של התנורים הרבים שהיו במקדש לאפייה ולבישול הקורבנות הנאכ' לים. אם ניקח בחשבון רק את המספר השנתי של קורבנות העולה של הציבור – כ"כ 1,250, שצריך לשרוף אותם כליל – הרי שבממוצע נדרשים 1,250 קוב (1 קוב לבהמה). העלות של כמות זו (7,700 מטעני גמל) היא 3,850 דינר כסף לערך, כ"כ 154 דינרי זהב.

וכעת להוצאה הגדולה באמת – המשכורות. גם לאנשי המנגנון הקבוע של המקדש צריך היה לשלם, והמקדש, מתברר, היה מעסיק נדיב למדי. נכון, רוב העבודה בבית המקדש נעש' תה בידי הכהנים והלוויים שעבדו במשמורת, אולם על מלאכתם ניצח צוות קבוע ולא קטן שהיה מיומן יותר בסדרי העבודה. כאלו למשל הם יוחנן בן פנחס שהיה ממונה על החותמות, אחיה אחראי הנסכים, והוגרס בן לוי, שלפי המשנה ניצח על שירת הלוויים. כאלו הם גם בית גרמו שהתמחו בהכנת לחם הפנים ומש' פחת אבטינס, שהוסמכה להכין את הקטורת. היו גם ממונים על בריקת טיב הסולת, היין וכדומה, מורים שלימרו את הכהנים הלכות שחיטה ונשים שארגו את הפרוכות.

"אין לנו נתונים לגבי התשלום שקיבל צוות עובדי המקדש", כותב עמר, "מלבד מה שמופיע בספירו על בית אבטינס ובית גרמו, שלא על גלגות את סודותיהם המקצועיים. לפי המסופר, הללו קיבלו בתמורה לעבודתם מנה, ולאחר שהעבירו אותם ממשרתם והחזירו רום קיבלו 24 מנה". בסוף הדיון מסיק פרופ' עמר ש"שכר של 12 מנה לשנה עשוי לשקף שכר ריאלי ממוצע של עובד במקדש. דומה שאפשר להעריך את הצוות הכביר של עובדי המקדש שקיבלו משכורת סדירה בכחמישים איש לפחות. לפי האמור, הוקצו לטובת מש' כורות מיישים אנשי הצוות הכבירים כ"כ 2,400 דינר זהב".

ויש עוד תשלומים שהקופה הציבורית ספגה את עלותם. בין השאר מדובר בייצור כלי המקדש הרבים, כגרי כותן הידוט וכותן גדול, בפרוכות ובעוד פריטים רבים. מחיר כל מערכת בגדי כהונה פשוטים מפתחה היה להערכת עמר לפחות תמישים דינרי כסף. בהנחה שמבכל משרת כהנים היו ממוצ' לפחות אהא אנשים (מספר משוכר במפורש בעורא ב', ס"ט: "זכותנות כהנים מאה"), הרי שמדובר בסכום של 5,000 דינר כסף לשנה – כמאתיים דינר זהב.

"כך", מסכם עמר, "לכל היותר אנו רשאים לדבר על תלכתי חלקי משוער שנדרש למי מון קורבנות הציבור ועבודת המקדש, שעמד על 4,129 דינרי זהב. סכום זה שווה ערך לתרומת מחצית השקל של 51,612 אנשים. התפלגות ההוצאות מראה שחלק נכבד מה' תקציב הוקצה לטובת רכישת בגדי הכהונה הממשלתית פוסלת את הכהונה מקורבן והופכת אותה לבעלת מום. מכיון שמה לעשות, אין חוק הישראלי הקיים סעיף האוסר לזבח קורבנות במקום הקרש, נראה שהשריונות פשוט ניצלו את החוק המנהלי המודרן במטרה להרתיע את פד' רמן מלניקוט באותה פעולה גם השנה. לאחד השמעת הטענות נראה המשך הדיון בעניין למועד אחר. במשך לעקוב.

איננו מדבר על הלוקת ירושלים, מפני שהיא מעולם לא אחודה. לכן היא גם יכולה להיות בירה משותפת. לא צריך לראות בירושלים מוקש לעתיד היחסים, אלא להפך: מי שבאמת אהב את ארץ ישראל השלמה ואת ירושלים השלמה מוכן להסתפק גם בחלק מהן.

כל קורבן שהועלה לזבח נמלח היטב, ולפי חישובו של עמר מליחת כבש עולה הנשרף כליל על המזבח דרשה ק"ג מלח. הכפילו זאת בשיעור כל קורבנות העולה השנתיים, כמו גם במספר חלקי הקורבנות האחרים אשר מוע' לים על גבי המזבח, ותגיעו במהרה לתוצאות אסטרונומיות. לדעת עמר נדרשו במקדש 46,660 ק"ג מלח. לדבריו, מחיר סאה של מלח איכותי עמד במצרים בשלהי ימי הבית השני על צקת פחות מדינר אחד, כך שבסופו של דבר הוא מעריך את עלות המלח השנתית בכ"כ 260 דינרי זהב.

הלאה. בואו נדבר על גורי עצים, שנדרשו לצורך קיום תמידי של האש על גבי המזבח. גם במקרה זה הכמויות והעלויות גבוהות: על מזבח העולה סידרו בכל יום ערמות עצים המכונות 'מערכת', וביום הכיפורים הוסיפו עוד אחת.

על כולם מוסכם שהיו לפחות שתי מע' רכות – אחת גדולה לצורך הקטרת קורבן התמיד ואימורי שאר הקורבנות, ובסמוך לה אחת קטנה יותר, שנטלו ממנה גחלים להקטרת הקטורת במזבח הזהב. כמות הע' צים היומית במערכה השנייה הייתה צריכה להספיק לחמישה סאים של גחלים, ובשבת לשמונה סאים. כלומר, בתחשיב שנתי ממוצע (365 ימים, ומהם 52 שבתות) מדובר בכ"כ 1,981 סאה של גחלים, שהם יותר מ"ד קוב לפי המשנה החשובה המצמצמת של הרמב"ם. היחס בין כמות העץ הנדרשת להכנת גחלים בעץ אלון הוא 3:1 ועבץ חרוב הוא 4:1; לפי נת' גים אלו (ממוצע של 3.5:1) נדרשה למערכת

עם הנסכים יש לכלול בחישוב גם את עלות השמן להרלקת מגורת הזהב: בכל יום השת' משו כ"כ 3.5 לוג, חצי לוג לכל נר, ובסך הכול בתחשיב שנתי מדובר בכ"כ 106.45 חין (כ"כ 383 ליטר). צריכת השמן השנתית במקדש הסי' תכמה כנראה בכ"כ 462 חין, שערכם 310,464 פרוטות – 64.6 דינרי זהב. עלותה של הצריכה הכוללת של חין, 345.62 חין (1,244 ליטר), הייתה להערכת עמר 27.6 דינרי זהב. נעבור לקטורת. משקלה הכולל בשנה היה 368 מנה: 365 למנחת קטורת התמיד היומית ועוד שלושה מגים לקטורת של יום הכיפורים. מדובר ב"מנה צורי", שמשקלו 355 גרם. תר' צאה זו מתאימה להפליא לשיטת ש"ש" (354 גרם), ולדברי עמר היא גם הריאלית ביותר, מכיוון שהיא מתאימה למלוא חופניו של אדם ממוצע – כנדרש בעניין הקטורת. לפי החישוב המוערי, משקל כל מרכיבי הקטורת שצלו בעשן בשנה עמד על כ"כ 133 ק"ג. עמר עורך חישוב סכור לפי מקורות חיצוניים, דר' גמת ההיסטוריון הרומי פליניוס, ומגיע למ' סקנה ש"ש 195.8 דינר זהב יהיו הערכת מחיר סבירה שלה.

אל תשכחו להוסיף מלח

וכעת לעיקר העיקרים – מלח. במקדש היה זה מוצר כה מבוקש עד שעשוי להיווצר הירשש שהוא הרכיב החשוב ביותר בעבודת המקום. "על כל קורבן תקריב מלח", נאמר בתורה. המלח של כל הקורבנות, גם אלו של המקריב היחיד, נרכש בכספי הציבור – מה שגדגדל את הלכות הנדרשת לאין שיעור.

עד היום איש לא ברך ברצינות כמה קר' רבנות נזכחו בכל שנה בבית המקדש, וגם לא את עלותם של אלו או את כמויות שאר מצרכי הבית הגדול והקרוש: הנסכים, המלח, הלבונו, עצי המערכה ואפילו עלות משכורות עובדי הבית השני. הראשון שעשה זאת הוא פרופ' זור עמר מאוניברסיטת בראילן, בשני מאמי' רים שפרסם בקובץ 'מעלין בקודש' כ"ב וכ"ג. כל ההערכות של מחירי המוצרים נעשו בא' מצעות בדיקת תעריפים מקבילים מהמקורות ההיסטוריים של התקופה ההיא. אין לטעות, לגמרי לא קל לגלות כמה עלו מלח או לבונה באותם זמנים.

114 פרים, 1,103 כבשים, 39 אילים (כבי' שים בני שנה עד שתיים) 337 שעירים (עזים בני שנה עד שנתיים) – זו הכמות השנתית של קורבנות הציבור. וחכו, עוד לא דיברנו על העיקר, על קורבנות היחיד, שהיו 99-95 אחוזים מסך כל בעלי החיים המועלים על גבי המזבח.

לפי עמר, לאחר שהורדוס הרחיב את המקדש בירושלים, הוא עלה בשטחו, בהדרו ובהיקף פעילותו על רוב המתחמים המקר' דשים הארזים בעולם, והיה בית המטבחיים הגדול ביותר במזרח התיכון. ככלות הכול היה זה מקדש פעילות מרכזי ויחיד, בניגוד לריבוי המקדשים שהיה מקובל בעולם הפאנאי של אז.

עמר נשמר מלהמיר את הנתונים של סכומי הכסף הקרומים לתוצאות במטבע מודרני, מפני שלדעתו הנתון הזה יהיה די' חסר משמעות בזמננו. הרי סאה חטים כבר איננה עולה כיום דינר כסף – כשווי של יום עבודה ממוצע במשך של ימי הבית השני – אלא הרבה פחות. ובכל זאת, מחקר מספק לנו מושג על גודלה האדיר של כלכלת המקדש, גם בקנה המידה של ימינו. אגב, במקרה שיש כמה דעות לגבי פענות המירות העתיקות, עמר העריך את ההערכה המצמצמת במקשלי' ואף על פי כן התקבלו תוצאות עצומות.

עמר פותח בהמחשת ערך הכסף בימים הרחוקים ההם: מחצית השקל שנדרשה מכל אדם הייתה שוות ערך לשני ימי עבודה. כבש היה שווה 768 פרוטות – כלומר כארבעה ימי עבודה – ואילו מחירו של איל עלה עד כרי' שכר שמונה ימי עבודה. הבאתו של פד' כקר' רבן, לעומת זאת, דרשה מכן מעמד הביניים בימים הרחוקים ההם תשלום של ארבעה ריי' נרי זהב – שכר עבודה של ארבעה חודשים. עניי הבית השני נוקקו לארבע שנות עבודה תמימות כרי' להשיג סכום כזה. להערכת עמר, קנייני המקדש רכשו כמות גדולה יותר מ"כ 1,289 בהמות, בשל הסבירות הגבוהה למצאת מומים בחלק מהן וכן בשל כוננות לצורך להקריב קורבנות בלתי צפויים. את העלות הכוללת של בהמות הציבור מעריך עמר בכ"כ 648.48 דינרי זהב.

וכעת לשאר מצרכי מפעל המקדש: גר' עיני דגן נדרשו כרי' להכין את מנחת העומר ושתי הלחם, ובעיקר בשביל אפיית לחם הפ' גים לכל השנה. מדובר בכ"כ 122 חלות שהחולפו מדי שבוע, שרק להן נדרשו 8' טון חטים מדי שנה. אם נוסף לכך את כמות החיטה לטולת בשביל הנסכים הגלויים לקורבנות הציבור, הרי שסך תוצרות גרעיני הדגן השנ' תית' עמדה על 1,711.2 סאים, 9,856 ק"ג לפי שיטות החישוב הממוצ'ות (וכפול מזה לפי שיטות פוסקים אחרים). עלות החיטים לפי המחיר הממוצע בתקופת המשנה היא 1,711 דינרי כסף (כ"כ 68.4 דינרי זהב). מלבד השמן שצריך למנות המובאות

לאחר שהורדוס הרחיב את המקדש בירושלים, הוא עלה בשטחו, בהדרו ובהיקף פעילותו על רוב המתחמים המקודשים האחרים בעולם

משכורת חודשית ממוצעת

=

4,800 פרוטות

=

1 דינר זהב

משכורת יומית ממוצעת

=

192 פרוטות

=

1 דינר כסף

עמר: "לכל היותר אנו רשאים לדבר על תקציב חלקי משוער שנדרש למימון קורבנות הציבור, שעמד על כ"כ 4,129 דינרי זהב. סכום זה שווה ערך לתרומת מחצית השקל של 51,612 אנשים. נתח גדול מאוד מהתקציב הופנה לטובת משכורת עובדי המקדש – 2,400 דינרי זהב"

בית חלמוותי

ח"כ אילן גילאון – מרצ

המקדש בעיניי הוא מושג מטפיזי. מקדש להגינות, להסכמה ולצדק שצריך לקום כאן ולממש הבטחה היסטורית. אני מתחבר לנ' ביאים של פעם יותר מאשר למוסד הכהונה של פעם, ולכן בית המקדש הממשי פחות מעניין אותי. אולם בית המקדש המטפיזי' זי, מקדש הנביאים, מעניין אותי מאוד: כל תפיסת עולמי בנויה על הרעיונות של יש' עיה, של ירמיה ושל עמוס: הרעיון המדיני של ישעיהו למשל – "זכותתו הרבותם לאי' תי' – או הרעיון החברתי של ירמיהו, לא לעשוק גר, יתום ואלמנה ולרדוף צדק.

תמיד התנהל ויכוח בין הכהונה לנבואה. אנחנו השמאלנים מגיעים מבית הספר של הנביאים, לעומת הימין, שלמד בבית הספר של הכהונים. כל אדם מוצא דרכו לאילוהו בתוך בית המקדש שלו ובדרכו שלו. הנושא המרכזי בעי' ניי הוא המצוה שבין אדם לחברו. בכל הקשר לזה אני חרירי. אני חושב על בית מקדש שבאמת

עדיף לעם להזדקן במחוזות ילדותו. לכן, באחרית הימים בית המקדש ישכון בהר הבית ויהיה אור לגויים. בית המקדש הזה ייכון, ולהערכתו הוא אפשרי וממשי. הר הבית צריך להיות מקום בינלאומי שמשותף לכולם. אנחנו צריכים שתהיה לנו אפשרות לבוא לבית המקדש, כשגם המוסלמים והנוצרים יוכלו לבוא למקומות הקדושים להם